

הצעה לפתרון בחינת הבגרות באזרחות

על פי תכנית הרפורמה ללמידה משמעותית
מרכיב 20% מן הרמה הרגילה

מועד חורף תשפ"ג 2023

סמל שאלון: 034282

הפתרון נכתב על ידי רועי אדחוח, חגית קוטוק וענבר קפלן
מצוות מורי רשת החינוך אנקורי

שאלה 1

הצג – שניים מתפקידי הרשות המבצעת (הממשלה):

- **קביעת מדיניות ויישומה:** קבלת החלטות והתווית קווי פעולה בתחומים שונים הנמצאים באחריות משרדי הממשלה.
[הערה: ניתן לרשום בתשובה גם תפקיד הממשלה - סמכות שיורית: הממשלה מוסמכת לעשות בשם המדינה כל פעולה שאינה מוטלת בחוק על רשות אחר (זהו חריג לכלל שהרשות המבצעת מוסמכת לפעול רק בתחומים שהוסמכה לעסוק בהם). אין לפגוע בזכויות אדם מכוח סמכות שיורית, ולעניין זה נחוצה לכן הסמכה מפורשת בחוק.]
- **חקיקת משנה:** חקיקה הנעשית על ידי הרשות המבצעת, השרים, רשות מקומית באמצעות: צווים, תקנות, חוקי עזר עירוניים. היא נועדה לאפשר ביצוע החוק וקידום מטרותיו ע"י פירוט העקרונות שנקבעו בחקיקה ראשית. אסור שחקיקת משנה תסתור חקיקה ראשית והיא נתונה לפיקוח של ועדות הכנסת.

הסבר –

מהקטע ניתן להבין כי הממשלה שהיא הרשות המבצעת החליטה לקחת אחריות על תחום הגז בישראל, קבעה את הכמויות לשימוש בגז למגזר הפרטי והעסקי ואת הכמויות שיקבלו מדינות אחרות הכולל גם את תשלום המס מההכנסות האלו. בנוסף, הממשלה החליטה לנקות במדיניות מיסוי על דירה שלישית ולקדמה על ידי חקיקת חוק.

ציטוט: " לפני כמה שנים אישרה הממשלה את הסדרת משק הגז. בהסדר נקבע מהי כמות הגז הטבעי שתשמש את המשק המקומי, מהי כמו כמות הגז הטבעי שתיוצא למדינות אחרות, ומהו שיעור המס שייגבה על ההכנסות מייצוא הגז." [...] "דוגמה נוספת [...] היא ההחלטה של הממשלה לחוקק חוק מס שנוי במחלוקת – מס דירה שלילית."

קישור: כלומר, מפעולות אלו ניתן להבין שמדובר בתפקיד הממשלה – קביעת מדיניות ויישומה, מפני שהממשלה החליטה על דרכי פעולה בתחום הגז ובתחום המיסוי הקשור לאחריות משרדי הממשלה (למשל בקטע: משרד האוצר או משרד הכלכלה).

[הערה: ניתן להתייחס בפסקה זו במאמר גם לתפקיד הממשלה - סמכות שיורית, בכך שתחום הגז לא מוטל על רשות אחרת ולכן שייך לרשות המבצעת.]

שאלה 2

הצג – הפרדת רשויות: פיצול הכוח השלטוני לשלוש רשויות: מחוקקת, מבצעת ושופטת. במטרה להגביל את השלטון (למנוע את ריכוז הכוח בידי גורם שלטוני אחד, לקדם הגנה על זכויות האדם). לכל רשות סמכויות ייחודיות בתחומה אך לא מוחלטות ומתקיימים בין הרשויות יחסי איזון, ריסון, פיקוח ובקרה ("איזונים ובלמים").

הסבר –

טענת הכותב בקטע כי מעמדה של הכנסת נמצא בירידה מכיוון שהממשלה מתערבת בתהליך החקיקה ואינה מערבת את הכנסת בדיונים על החלטותיה. הכנסת אינה יכולה לממש את תפקידיה ובכך עקרון הפרדת הרשויות לא מתממש כפי שהוא אמור. בקטע מתוארת החלטה של הממשלה בעניין הסדרת משק הגז הטבעי, למרות שהייתה דרישה של חצי מחברי הכנסת

שהחלטה זו תידון בכנסת. בנוסף, בקטע מתואר גם תפקידה של הכנסת כמחוקקת חוקים נשלט על ידי הממשלה. הדיונים בכנסת וההצבעות מבטאות ביטוי חיצוני וריק שכן הסיכוי שהצעות חוק יתקבלו או לא נקבע בוועדת השרים לחקיקה.

ציטוט: "הרשות שאמורה לקבל את מעמד הבכורה - נהפכה במובנים רבים ל"בובה על חוט" של הרשות המבצעת [...] אנו עדים לירידת קרנה של הכנסת ולחוסר יכולתה לבצע את תפקידה [...] הממשלה סירבה להביא נושא זה לדיון במליאת הכנסת על פי ששישים מחברי הכנסת דרשו זאת [...] בכל הקשור להליך החקיקה בכנסת, הממשלה שולטת לחלוטין בהליך זה."

קישור: בכך שהחלטות ממשלתיות נקבעות ללא קיום דיונים בכנסת, וקיימת שליטה של הממשלה על הצעות החוק, באה לידי ביטוי טענת הכותב על מימוש עקרון הפרדת הרשויות והפגיעה בתפקידה של הכנסת כמפקחת על החלטות הממשלה והפרת יחסי האיזון והריסון בין הרשויות.

שאלה 3

הצג – הצעת חוק פרטית: הצעת חוק שיוזמים חברי כנסת (בדרך כלל מהאופוזיציה). הצעת חוק פרטית מוגשת על ידי יוזמי ההצעה, לאישור יו"ר הכנסת לבדיקת ההצעה האם אינה נוגדת את ערכי היסוד של המדינה ואם היא לא גזענית. לאחר האישור, ההצעה מובאת לדיון מוקדם במליאת הכנסת לשלב קריאה טרומית, ובמידה והיא התקבלה היא מועברת לוועדת הכנסת העוסקת בעניין החוק, להכנתו לקראת שלושת השלבים (קריאה ראשונה, קריאה שנייה וקריאה שלישית).

הסבר –

מתוך הקטע ניתן להבין שמדובר בהצעת חוק פרטית מפני שמדובר ביוזמה של חברי כנסת והרעיון לשלב הצעת חוק בסדר היום הציבורי. תחילה הצעת החוק מעוברת ליו"ר הכנסת שבדוק את תוכנם והתאמתן לאופי המדינה ושאינה גזענית. במידה שהכול תקין הצעת החוק עוברת לדיון במליאה וקריאה טרומית.

ציטוט: "בכל הקשור להליך החקיקה בכנסת, [...] אומנם במליאה נערכים דיונים והצבעות על חוקים שונים, ובהם דיונים על הצעות המועברות תחילה לאישורו של יושב ראש הכנסת לפני הבאתן להצבעה במליאה, אך זהו רק הליך פורמלי." [...] "בכל הקשור לשיפורים בתחום החקיקה יש להגביל את מספר הצעות החוק המובאות לקריאה טרומית ביוזמת חברי כנסת."

קישור: כלומר, אנו יודעים על פי הקטע כי הכותב מבקש להגביל ולצמצם את הצעות החוק המובאות ליו"ר הכנסת ולקריאה טרומית – אלו הן הצעות חוק פרטיות, ולאפשר לחברי הכנסת להופיע בוועדת השרים לענייני חקיקה.